

الشمس
الحرمان
الحرمان

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

سرشناسه :	مؤدب، سیدرضا، ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور :	اعجاز قرآن / سیدرضا مؤدب.
وضعیت ویراست :	[ویراست ۲].
مشخصات نشر :	قم : مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۳۷ ق. = ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری :	۲۷۲ ص. : جدول.
شابک :	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۸۳۳-۸
وضعیت فهرست نویسی : فیبا	
یادداشت :	چاپ سوم.
یادداشت :	چاپ چهارم: ۱۳۹۵ (فیبا).
یادداشت :	چاپ پنجم: ۱۳۹۶ (فیبا).
یادداشت :	کتابنامه: ص. [۲۵۷] - ۲۶۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.
یادداشت :	نمایه.
موضوع :	قرآن -- اعجاز
موضوع :	احادیث شیعه -- قرن ۱۴
شناسه افزوده :	جامعه المصطفی ﷺ العالمية.
رده بندی کنگره :	مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ BP۸۶/م۸الف۶ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی :	۲۹۷/۱۵۸
شماره کتابشناسی ملی :	۴۰۳۴۲۲۱

اعجاز قرآن

سید رضا مؤدب

مرکز بین المللی
ترجمہ و نشر المصطفیٰ ﷺ

اعجاز قرآن

مؤلف: سید رضا مؤدب

چاپ پنجم: ۱۳۹۶ ش / ۱۴۳۸ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

- ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نش کوچه ۱۸
تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ دورنگار: داخلی ۱۰۵ - ۳۷۸۳۹۳۰۹ +۹۸ ۲۵
- ایران، قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶
- ایران، قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۴۲۴۰۲

pub.miu.ac.ir ✉ miup@pub.miu.ac.ir

https://telegram.me/pub_almostafa

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی

- مدیر انتشارات: مرتضی محمدعلی نژاد شانی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی‌ابهری
- ناظر فنی: محمدباقر شکری

سخن ناشر

تحولات اجتماعی و مقتضیات نوپدید دانش‌ها و پدید آمدن دانش‌های نو، نیازهایی را به وجود آورده که پاسخ‌گویی به آن، ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت افراد متخصص را ضروری می‌نماید. از این رو کتاب‌های آموزشی نیز باید با توجه به این دگرگونی‌ها تألیف شود.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

از طرفی بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی را در پی دارد.

در این بستر، حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند.

«**جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية**» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

«**مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ**» با قدردانی و سپاس از فاضل ارجمند جناب آقای حجة الاسلام دکتر سید رضا مؤدب مؤلف کتاب اعجاز قرآن و تمام عزیزانی که در تولید این اثر همیاری و همفکری داشته‌اند، آن را به جویندگان فرهنگ و اندیشه ناب اسلامی تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

مقدمه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

﴿ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ﴾

قرآن، به قلم و آنچه از آن تراوش نماید، سوگند یاد کرده و علم را به ذات خود شرافتمند و فخیم دانسته و از باب تا محراب، کائنات را سراسر، میدان حضور علم و عالم و معلوم خوانده است. از این رو حقیقت‌مداری اصیل‌ترین و زیباترین راز هستی و حقیقت‌طلبی، ماندگارترین و برترین گرایش آدمی است. داستان پر رمز و راز حقیقت‌جویی بشر، سرشار از تکاپوی مجاهدان و عالمانی است که در مصاف بین حق و باطل، سربلندی و شرافت ذاتی حق را نمایان ساخته‌اند.

علم برخاسته از سیرت پاک و عقل سلیم، در پرتو انوار آسمانی وحی، هم کمال انسانی، عظمت روحی و تعالی معنوی به انسان بخشیده، فکر، اندیشه و خیال او را به پرواز درمی‌آورد و هم سعادت جامعه را تأمین کرده و سطح آن را به جامعه‌ای نمونه و پیشرو ارتقا می‌بخشد.

انقلاب سراسر نور اسلامی ایران اعتلای کلمة الله و برپایی تمدن جهانی اسلام را فراروی بشر قرار داده و فروپاشی و افول تمدن‌های پوشالی مادی را

نوید داده است و با اندیشه فقهاتی در اداره حکومت و نظریه مترقی «ولایت فقیه»، طرازی از مسئولیت‌ها و مأموریت‌های حوزه‌های علمیه و روحانیت را عرضه کرد که امید و نشاط را برای تمام آزادی‌خواهان و حق‌طلبان سراسر جهان به ارمغان آورده است. در این راستا، رهبر فرزانه انقلاب (مدظله)، بر حرکت فراگیر و بسیج همه توانمندی‌ها و اراده‌ها جهت تحقق جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم و تحول در علوم انسانی و نیز یافتن راه‌های میان‌بر و دانش‌افزا تأکید ورزیده‌اند.

جامعه المصطفی ﷺ العالمیه، نمادی درخشان از این رسالت جهانی و همت بین‌المللی انقلاب اسلامی است که بار مسئولیت تربیت مجتهدان، عالمان، محققان، متخصصان، مدرسان، مبلغان، مترجمان، مربیان و مدیران پارسا، متعهد و زمان‌شناس را بر دوش داشته و با تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی و قرآنی و گسترش مبانی و معارف اسلامی، به نشر و ترویج اسلام ناب محمدی ﷺ و معارف بلند و تابناک مکتب اهل بیت علیهم‌السلام همت می‌گمارد.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ نیز که مهم‌ترین و گسترده‌ترین مجموعه پژوهشی المصطفی ﷺ است، بومی‌سازی و بازتولید اندیشه دینی معاصر متناسب با نیازها و اقتضائات عرصه بین‌الملل، تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی، گشودن افق‌های نوین فکری و معرفتی در دنیای معاصر، پاسخ‌گویی به مسائل و شبهات فکری و معرفتی مخاطبان و تأمین و تدوین متون و منابع درسی و کمک‌درسی، به‌ویژه با رویکرد اسلامی‌سازی علوم و پشتیبانی علمی از فعالیت‌های سازمانی المصطفی ﷺ را از جمله مأموریت‌ها و رسالت‌های خود می‌داند.

اثر علمی پیش روی نیز که به همت مؤلف محترم جناب آقای حجة الاسلام دکتر سیدرضا مؤدب، برای دوره ارشد رشته علوم قرآنی و حدیث به عنوان متن

مقدمه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ ۹

تاریخ حدیث تهیه و تدوین شده است، در چارچوب اهداف جامعه المصطفی ﷺ، مبتنی بر نیازهای بین‌المللی صورت پذیرفته و در اختیار خوانندگان محترم قرار گرفته است.

در پایان ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از دست‌اندرکاران محترم آماده‌سازی و انتشار این اثر ارزشمند، به‌ویژه همکاران محترم انتشارات المصطفی ﷺ و همه عزیزانی که در تدوین و نشر آن نقش داشته‌اند، قدردانی و سپاس به عمل می‌آید.

با احترام

دفتر تدوین متون درسی

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

فهرست

پیشگفتار.....	۱۷
۱. کلیات.....	۱۹
ضرورت اعجاز قرآن.....	۱۹
پیشینه تاریخی بحث اعجاز.....	۲۱
آثار پیشینیان در مورد اعجاز قرآن.....	۲۳
تعریف معجزه.....	۲۶
۱. خواجه نصیرالدین طوسی.....	۲۷
۲. جلال الدین سیوطی.....	۲۸
۳. آیه الله خوئی.....	۲۸
شرایط اعجاز.....	۲۸
۱. دخالت مدعی نبوت.....	۲۸
۲. مطابق با ادعا.....	۲۹
۳. عجز دیگران.....	۲۹
۴. همراه با تحدی.....	۳۰
اعجاز و قانون علیت.....	۳۱
قرآن، معجزه جاویدان اسلام.....	۳۳
اعجاز قرآن و سیر تحدی آن.....	۳۶

- ۳۶..... ۱. تحدی در مکه
- ۳۸..... ۲. تحدی در مدینه
- ۴۰..... ویژگی های آیات تحدی
- ۴۳..... ۲. اعجاز قرآن از نظر معصومین علیهم السلام
- ۴۳..... پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله
- ۴۵..... حضرت زهرا علیها السلام
- ۴۷..... حضرت علی علیه السلام
- ۴۹..... امام حسن علیه السلام
- ۵۰..... امام حسین علیه السلام
- ۵۲..... امام سجاد علیه السلام
- ۵۳..... امام باقر علیه السلام
- ۵۴..... امام صادق علیه السلام
- ۵۷..... امام کاظم علیه السلام
- ۵۷..... امام رضا علیه السلام
- ۵۸..... امام جواد علیه السلام
- ۵۹..... امام هادی علیه السلام
- ۶۰..... امام عسگری علیه السلام
- ۶۰..... امام زمان علیه السلام
- ۶۳..... ۳. اعجاز قرآن از نظر عالمان شیعه
- ۶۴..... شیخ مفید
- ۶۷..... سید مرتضی
- ۶۹..... شیخ طوسی
- ۷۳..... شیخ طبرسی
- ۷۶..... قطب الدین راوندی
- ۸۰..... علامه محمد باقر مجلسی
- ۸۴..... علامه شبّر
- ۸۶..... علامه بلاغی
- ۸۸..... ۱. اعجاز تاریخی

۸۸.....	۲. اعجاز در چگونگی احتجاج.....
۸۹.....	۳. اعجاز در سلامت قرآن از هرگونه تناقض.....
۹۰.....	۴. اعجاز در نظام قانون‌گذاری و ارائه جامعه مدنی بر اساس عدل.....
۹۱.....	۵. اعجاز در نظام اخلاقی.....
۹۱.....	۶. اعجاز در اخبار غیبی.....
۹۲.....	علامه طباطبائی <small>رحمته الله علیه</small>
۹۵.....	۱. اعجاز علمی.....
۹۷.....	۲. اعجاز به نبی امّی.....
۹۷.....	۳. اعجاز اخبار غیبی.....
۹۸.....	۴. اعجاز قرآن، سلامت از اختلاف.....
۹۹.....	۵. اعجاز بلاغی.....
۱۰۳.....	آیه‌الله خوئی.....
۱۰۵.....	۱. قرآن و معارف.....
۱۰۶.....	۲. قرآن و دوری مطالب آن از تناقض.....
۱۰۷.....	۳. قرآن و نظام تشریح.....
۱۰۸.....	۴. قرآن و اتقان معانی.....
۱۰۸.....	۵. قرآن و اخبار از غیب.....
۱۱۰.....	۶. قرآن و مطالب علمی.....
۱۱۱.....	امام خمینی <small>قدس سره</small>
۱۱۷.....	۴. اعجاز قرآن از نظر عالمان اهل سنت.....
۱۱۷.....	خطّابی.....
۱۱۹.....	راغب اصفهانی.....
۱۲۳.....	۱. بررسی نظریه نظم مخصوص راغب.....
۱۲۸.....	۲. بررسی نظریه صرفه راغب.....
۱۳۰.....	باقلانی.....
۱۳۳.....	جرجانی.....
۱۳۵.....	فخر رازی.....
۱۳۷.....	۱. عدم توصیف مشاهدات.....

۱۳۷	۲. مراعات صدق و راستی.....
۱۳۷	۳. عمومیت فصاحت آن.....
۱۳۸	۴. تکرار عبارات قرآن.....
۱۳۸	۵. اهتمام قرآن در بیان واجبات و.....
۱۳۸	۶. جامعیت قرآن.....
۱۳۹	۷. مصدریت علوم.....
۱۳۹	زملکانی.....
۱۴۱	قرطبی.....
۱۴۵	زرکشی.....
۱۴۷	سیوطی.....
۱۵۸	عبدالله دراز.....
۱۶۱	رافعی.....
۱۶۵	۵. بررسی وجوه اعجاز قرآن.....
۱۶۵	گسترش وجوه اعجاز.....
۱۶۶	اهم وجوه اعجاز.....
۱۶۶	۱. صرفه.....
۱۷۶	۲. اعجاز بیانی.....
۱۷۷	(الف) بلاغت.....
۱۷۸	(ب) تعابیر ویژه قرآن.....
۱۷۹	(ج) نفی ترادف و تکرار در قرآن.....
۱۸۳	(د) روانی الفاظ و عبارات آن.....
۱۸۴	(ه) اسلوب و نظم نوین قرآن.....
۱۸۶	(و) سازگاری حروف و معانی قرآن.....
۱۸۷	(ز) تناسب آیات و رعایت فواصل.....
۱۹۰	یکم. اقسام فواصل.....
۱۹۱	دوم. آغاز سوره‌ها.....
۱۹۱	۱. افتتاح با حروف.....
۱۹۲	۲. افتتاح با حمد و ثنای الهی.....

۱۹۳	۳. افتتاح با تسییح و تنزیه خداوند
۱۹۳	۴. افتتاح با خطاب
۱۹۴	۵. افتتاح سوره‌ها با قسم
۱۹۵	۶. افتتاح با استفهام و سؤال
۱۹۵	۷. افتتاح با عبارات شرطیه
۱۹۶	۸. افتتاح با عبارات تهدیدآمیز
۱۹۷	سوم. تشبیهات قرآن
۲۰۲	چهارم. استعارات قرآن
۲۰۲	پنجم. استعاره مجرد و مرشحه
۲۰۳	ششم. استعاره تخیلیه
۲۰۴	هفتم. استعاره وفاقیه و عنادیه
۲۰۵	هشتم. کنایات قرآن
۲۰۷	۳. اعجاز اخبار از غیب
۲۱۱	۴. اعجاز سلامت متن
۲۱۲	۵. اعجاز معارف
۲۱۳	الف) تنوع و وسعت معارف قرآن
۲۱۳	ب) اتقان معانی
۲۱۷	۶. اعجاز صوتی
۲۲۰	۷. اعجاز عددی
۲۲۴	جدول زوج و فرد قرآن
۲۳۱	۸. اعجاز علمی قرآن
۲۳۲	الف) زوجیت در قرآن
۲۳۳	ب) عمل لقاح بادها
۲۳۴	ج) موزون بودن هر شی
۲۳۴	د) گهواره بودن زمین
۲۳۵	ه) گسترش زمین
۲۳۶	و) رشد جنین
۲۳۸	ز) آب، اصل حیات

۲۳۹ (ح) حرکت فلک‌ها
۲۴۰ بررسی تطبیق آیات قرآن بر اکتشافات علمی
۲۴۲ دیدگاه برخی از مستشرقین درباره اعجاز قرآن
۲۴۶ معارضین اعجاز قرآن
۲۴۷ ۱. مسیلمه کذاب
۲۴۹ ۲. عبدالله بن مقفع
۲۵۱ ۳. عبدالله ابو شاکر دیصانی
۲۵۲ ۴. عبدالکریم ابن ابی عوجاء
۲۵۲ ۵. سجاح بنت حارث تمیمیه
۲۵۲ ۶. ابوالعلاء معری
۲۵۲ ۷. ابوالطیب متنبی
۲۵۳ درخواست معجزه و عدم اجابت پیامبر ﷺ
۲۵۷ کتابنامه
۲۶۳ نمایه اعلام
۲۶۹ نمایه کتاب‌ها